

บทที่ 1

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองที่เป็นประชาธิปไตยคือรูปแบบการปกครองที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ไม่ว่าจะเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี (Presidential Democracy) หรือแบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) ถ้าอำนาจสูงสุดในการกำหนดการปกครองอยู่ที่ประชาชนแล้ว ก็เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยทั้งสิ้น ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญซึ่งอาจเป็นรัฐธรรมนูญแบบลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ เพราะประชาธิปไตยคือการปกครองด้วยกฎหมาย (Rule by Law) อย่างไรก็ตามรัฐธรรมนูญนั้นเป็นเพียงกติกาการปกครอง ไม่ใช่เครื่องหมายความเป็นประชาธิปไตย การที่จะพิจารณาว่าประเทศใดเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ต้องดูว่ารัฐธรรมนูญของประเทศนั้นกำหนดให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือไม่ การที่รัฐบาลใดได้รับการยอมรับว่าเป็นประชาธิปไตยนั้นจะต้องมีคุณลักษณะคือ เป็นรัฐบาลของปวงชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน หมายถึงเป็นรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน การเลือกตั้งนั้นเปิดโอกาสให้ทุกคนมีสิทธิเสนอตัวเข้ารับเลือกตั้งและรัฐบาลนั้นมีวาระการดำรงตำแหน่งไม่นานจนเกินไป

ในการปกครองแบบรัฐสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของขบวนการนิติบัญญัติ ทั้งนี้เพราะการเลือกตั้งคือวิธีเลือกสรรนักการเมืองซึ่งจะไปทำหน้าที่ตัวแทนของประชาชนในสภาโดยประชาชนในจังหวัดที่มีสภาพทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมที่แตกต่างกัน ได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงต่อการเลือกสรรนั้น เนื่องจากการเลือกตั้งเป็นกระบวนการขั้นแรกของกระบวนการนิติบัญญัติ การเลือกตั้งจึงกำหนดปัจจัยเบื้องต้นที่จะมีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพของสถาบันรัฐสภา

การเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพราะผลของการเลือกตั้งจะตัดสินว่า บุคคลหรือกลุ่มคนใดได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เป็นผู้ปกครองประเทศ ประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีการเลือกตั้งเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเสนอตัวเข้ารับใช้ส่วนรวม โดยการสมัครรับเลือกตั้งและเปิดโอกาสให้พลเมืองใช้สิทธิในการที่จะเลือกบุคคลที่ตนต้องการให้เป็นผู้ปกครองหรือเป็นผู้ใช้สิทธิเป็นปากเป็นเสียงแทนตนในสภา การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งหมายถึงกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วย ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้อง

และสนับสนุนให้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน การที่ประชาชนเลือกผู้แทนหรือกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์และนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของตนก็เพราะประชาชนเชื่อว่าผู้แทนที่ตนเลือกไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้นจะใช้อุดมการณ์หรือนโยบายไปปฏิบัติและบริหารประเทศในทำนองเดียวกัน เพื่อเป็นการพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง ประชาชนจะไม่เลือกผู้แทนที่มีอุดมการณ์และนโยบายที่เป็นปฏิกิริยาหรือไม่เอื้ออำนาจต่อความต้องการของตน การเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรมที่ประชาชนแสวงหาทางเลือกในการปกครองและบำบัดความต้องการของตนเอง เช่น การเลือกตั้งรัฐบาลที่มีอุดมการณ์และนโยบายอนุรักษ์นิยมหรือรัฐบาลที่มีอุดมการณ์และนโยบายก้าวหน้าตาม แนวทางสังคมประชาธิปไตยหรือเสรีประชาธิปไตยหรือสังคมนิยม เป็นต้น ดังนั้นการตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สังกัดในกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง เท่ากับว่าประชาชนได้มอบอำนาจอธิปไตยของตนให้ผู้แทนที่ตนเลือกและให้ความชอบธรรมแก่ผู้แทนที่ตนเลือกไปใช้อำนาจการปกครองได้ในห้วงเวลาที่กำหนดไว้

การพัฒนากระบวนการเลือกตั้งเป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ของการปรับปรุงคุณภาพของนักการเมืองและประสิทธิภาพของระบบการเมือง ในกรณีประเทศไทย ระบบการเลือกตั้งได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาตามการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ จนกระทั่งปัจจุบันได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้ ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมในหลายกรณี โดยเฉพาะเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย รวมทั้งระบบการเลือกตั้งซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเดิม คือ จากหนึ่งเขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้ 1 ถึง 3 คน มาเป็นระบบใหม่ซึ่งเป็นระบบผสมมีผู้แทนได้ 2 แบบ คือ แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง มีผู้แทน 400 คน จาก 400 เขต และแบบบัญชีรายชื่อ มีผู้แทนอีก 100 คน พร้อมกันนี้ในแง่ของการจัดการเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้รับผิดชอบ กล่าวคือ ในแต่ละจังหวัดจะมีคณะกรรมการการเลือกตั้งระดับจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ โดยอยู่ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการการเลือกตั้งระดับชาติอีกทีหนึ่ง ทั้งนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งสองระดับจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้ง รวมตลอดถึงการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนทราบด้วย โดยเฉพาะหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์นั้น ถือได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญเลยทีเดียวในการที่จะนำมาซึ่งการทำความเข้าใจต่อระบบการเลือกตั้งแบบใหม่ของประชาชน ยิ่งไปกว่านี้ จะว่าไปแล้ว ถ้าตั้งแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดหน่วยเดียว คงไม่มีกำลังคนและเครื่องมือมากพอต่อการสื่อความเข้าใจ

กับประชาชน นั่นก็หมายความว่า ควรจะมีหน่วยงานอื่นทั้งภาคราชการและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำหน้าทีนี้ด้วย

เจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างใกล้ชิดกับประชาชนอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งในช่วงการเลือกตั้งก็ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายการเลือกตั้ง ย่อมถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหนึ่งที่น่าจะมีความรู้ความเข้าใจต่อกฎหมายการเลือกตั้งเป็นอย่างดีและควรที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่สื่อความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งให้กับประชาชนอีกทอดหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้วยังมิได้มีการตรวจสอบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ว่าจะเป็นระดับสัญญาบัตรหรือชั้นประทวน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งฉบับใหม่หรือไม่ และมากน้อยเพียงใด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า นับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งฉบับล่าสุด เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการศึกษาและทำความเข้าใจกับกฎหมายดังกล่าวหรือไม่และมากน้อยเพียงใด รวมทั้งปรากฏมีความแตกต่างกันหรือไม่ในแง่ระดับความรู้ความเข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะถึงปัญหาดังกล่าวต่อผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1.2.1 เพื่อทราบถึงระดับความรู้และความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1.2.2 เพื่อทราบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจที่แตกต่างกันตามสถานภาพจะความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งแตกต่างกันอย่างไร

1.2.3 เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงเสนอแนะถึงปัญหาดังกล่าวต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

1.3 สมมุติฐาน

เจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

1.4.1 ขอบเขตและประเด็นการศึกษา

ขอบเขต ประชากรที่ใช้ศึกษา ศึกษาเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตรและ
ชั้นประทวนในอำเภอเมืองเชียงใหม่

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ตัวแปรตาม คือ ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎร

1.4.2 วิธีการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามแบบปลายปิด

จำนวนประชากรและวิธีสุ่มตัวอย่าง จำนวนประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มเป้าหมาย
จำนวน 400 คน จากหน่วยงานในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จำนวน 6 หน่วยงาน ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.5.1 ทราบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอเมืองเชียงใหม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ
กฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงใด

1.5.2 สามารถที่จะนำเอาผลของการวิจัยเสนอแนะต่อผู้ที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการอบรมให้
ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

กฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หมายถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิก
วุฒิสภา พุทธศักราช 2541

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หมายความว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ผู้สมัคร หมายความว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540